

A. de Herz

După patru decenii de la moartea sa (9 martie 1936), A. de Herz este un dramaturg complet uitat. Rînd pe rînd, s-au stins toți foștii colaboratori ce-și făceau, la mari intervale de vreme, datoria de conștiință a unei evocări pioase. Ultimul a fost poetul pe care Herz l-a ajutat să debuteze în *Adevărul* literar, Zaharia Stancu. A. de Herz nu merită, însă, indiferența posterității. Primele decenii teatrale ale secolului nostru cunosc o abundență dramaturgică explicată prin salutară tendință de sincronizare cu viața teatrală europeană. O generație eclectică experimentează toate speciile genului, după modelul francezilor Sardou, Barrière, Robert de Flers, Bataille etc. Socotii îndeobște minori, Caton Theodorian, V. Al. Jean, George Diamandy, Alfred Moșoiu, Polizu-Micșunești, Mircea Rădulescu, A. de Herz, care au scris într-o epocă dominată de Caragiale, Davila, Delavrancea, au parte doar de îngăduința istoricului literar.

Cel căruia Titu Maiorescu îi făcea confidențe într-o im-

prejurare delicată — campania în jurul paternității dramei *Vlaicu-Vodă* (1913) —, membru fondator al Societății Scriitorilor Români (1909), directorul Teatrului Național din Craiova (1930), a fost, în ciuda succeselor de durată, un învins. A trebuit să abandoneze publicații cărora li se devotase întru totul. (Scena — 1917; *Adevărul* literar — 1919.) Foiletonul său critic din ziarul *Dimineața* a incitat replici iuți ale unor condeie de mare vervă. A. de Herz debutează în volum sub pseudonim. La 20 de ani, cu o dramă istorică, *Domnița Ruxandra*. Dramaturgia evocării l-a obsedat și, mai târziu, (vezi *Aripi frunte*, 1926), dar ver-surile sale, cu retorica particulelor romantismului târziu, cu conflictul livresc abrupt, și violențe de contrast neaprofundate tipologic, nu l-au putut țina în dramaturgia de evocare.

Rafinamentul persoanei, în schimb, ușor prețios, priza mondenă și observația sa plină de culoare i-au favorizat succesul în „piesa de salon” — cu dialog spumos și replici de spirit. După G. Ursachi (O căsnicie, 1899) și Al. G. Florescu (Sanda, 1908), A. de Herz este al treilea dramaturg român impus prin această categorie, oarecum nouă în istoria creației noastre dramatice a începutului de secol. Numai dintr-un capriciu, directorul Teatrului Național, A. Davila, cunoaște comedia *Păianjenul* (1913), pusă imediat în repetiții cu o distribuție remarcabilă: Tonu Bulandra, Maria Giurgea, N. Soreanu, C. Belcot etc. *Piesa vădește*, după G. Călinescu, „un pirandellism precoce”, văduva virgină Mia Dăianu vrînd să treacă în societate drept o frivolă. În ambianța

băilor montane unde „Jumea bună” petrece pe socoteala văduvei, doar tinărul Mircea Florini întrezărește adevărata identitate morală a „păianjenului”, devotîndu-i-se. Actul I este remarcabil, animația băilor fiind prinsă în caricatură subțire, spre indignarea unor spectatori, foști vilegiaturisti la Călimănești, care au protestat public că „nu spusese rău chiar așa”. Autenticitate și vervă, subiect grațios și curiozitate cancanieră — întregul rețetar al unei piese de bulevard. Pe același tipic, A. de Herz va încerca, în *Bunicul* (1913), să schițeze „un alt marchiz de Priola, căruia bătrînețea îi împușinează succesele și care se consolează cu emoții paterne” (Călinescu). Succesul spectacolului s-a datorat, în bună măsură, actorului N. Soreanu. Tîrziu, în 1927, A. de Herz scrie una din comediele lui reprezentative: *Omul de zăpadă*, jucată la Teatrul Național, sub direcția lui Corneliu Moldovanu, cu N. Soreanu, N. Bălățeanu, Marioara Zimniceanu, I. Fintesteanu etc. Intriga, simplă, este, firește, erotică, dar prezintă, în fond, un caz de puritate a relațiilor umane. *Îndrăgostitul*, introdus prin vicleșug în casa iubitei mărutate, prețuiește, în final, candoarea unei tinere care, în pension, cîștigase concursuri juvenile de frumusețe. Autorul face exces de ironie dialogată și de situații teatrale. La lectură, piesa amuză prin ritm și savoare verbală.

Cu merite incontestabile, mai ales dramaturg al actualității începutului de secol, A. de Herz este creator de tipuri ale unei lumi în preface. Dramaturgia sa merită cel puțin o lectură atentă, integrală.

Ionuț Niculescu